

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی
گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی

پایان‌نامه جهت اخذ درجه‌ی کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی

عنوان:

**بررسی وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی
ایران: مطالعه وبسنجی**

استاد راهنما:

دکتر علی جلالی دیزجی

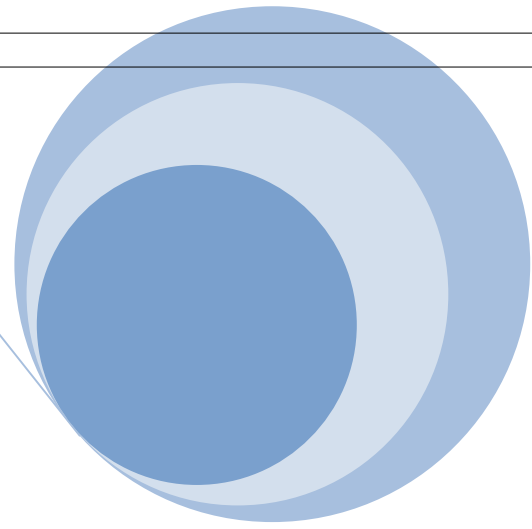
استاد مشاور:

دکتر زهرا موسوی‌زاده

پژوهشگر:

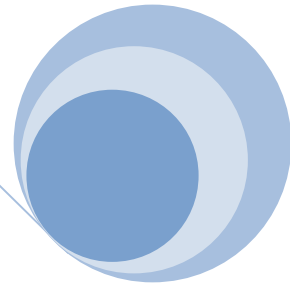
قاسم نباتعلی

دی ماه ۱۳۸۹

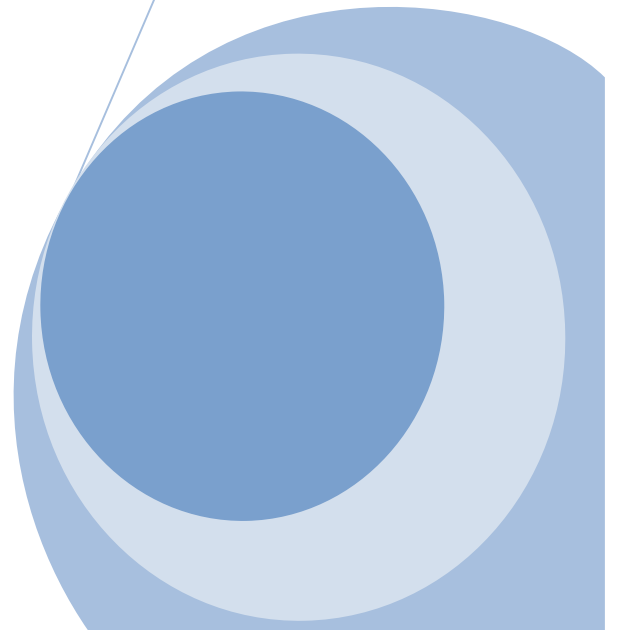

تقدیم بہ:

پدر و مادر عزیزم!

آنان کہ وجودشان گرمی بخش زندگی ام است.

« تقدیر و تشکر »

سپاس خداوند مهربان را، که به من توفیق بندگی داده و همیشه بیش از آنچه که شایستگی‌اش را داشته باشم، عطا فرمود.

از زحمات بی‌دریغ استاد راهنمایم، دکتر علی جلالی دیزجی که در طول انجام پایان‌نامه همواره از راهنمایی ارزنده‌شان بهره‌بردم، و از دقت و حوصله ایشان درس‌ها آموختم، کمال تشکر و قدردانی را دارم؛

از استاد گرامی‌ام دکتر زهرا موسوی زاده که همواره مرا مورد لطف و عنایت خویش قرار داده و زحمت مشاوره‌ی این رساله را تقبل نمودند، بسیار سپاسگزارم؛

از دکتر حمیدرضا جمالی‌مهموئی که زحمت داوری پایان‌نامه را تقبل فرمودند، کمال تشکر و قدردانی دارم؛

و از هم‌کلاسی‌های عزیزم که افتخار آشنایی با آنها را داشتم، همکاران گرامی‌ام، و تمامی دوستانی که مرا در طول تحصیل و انجام پایان‌نامه یاری نمودند، صمیمانه تشکر می‌کنم.

نام خانوادگی: نباتعلی	نام: قاسم
عنوان پایان نامه: بررسی وب سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران: مطالعه وب‌سنجی	
استاد راهنما: دکتر علی جلالی دیزجی	استاد مشاور: دکتر زهرا موسوی‌زاده
درجه تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: کتابداری و اطلاع‌رسانی
محل تحصیل: دانشگاه علامه طباطبایی تهران	دانشکده: روان‌شناسی و علوم تربیتی
تاریخ فارغ‌التحصیلی: ۱۳۸۹	تعداد صفحات: ۱۲۸
کلیدواژه‌ها: وب‌سنجی، تحلیل پیوند، خدمات، وب‌سایت‌های کتابخانه‌ای، همکاری وب‌سایت‌ها، میزان رویت، میزان وضوح، ایران، کتابخانه‌های عمومی	
<p>چکیده</p> <p>هدف این پژوهش، سنجش وضعیت وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران از طریق تحلیل انواع پیوندهای وب است. روش پژوهش حاضر، روش تحلیل پیوند^۱ است که یکی از روش‌های وب‌سنجی است. گردآوری داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار لکزی یو آر ال و راهنمای اینترنتی و موتور کاوش یاهو انجام گرفته است. حجم نمونه‌ی آماری مورد پژوهش وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی استان‌های کشور (شامل ۳۰ وب‌سایت) بوده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد وب‌سایت ادارات کل کتابخانه‌های عمومی اصفهان، آذربایجان شرقی و خراسان رضوی دارای وضعیت بهتری نسبت به دیگر استان‌ها به لحاظ ارائه خدمات هستند. هم‌چنین نتایج پژوهش نشان می‌دهد وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی استان‌های خراسان رضوی، آذربایجان شرقی و قم دارای بیشترین تعداد پیوند دریافتی هستند و در نتیجه از بالاترین میزان رویت برخوردارند. به لحاظ تعداد صفحات و میزان حضور در وب، و هم‌چنین تعداد خودپیوندها، وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی استان‌های خراسان رضوی، مازندران و آذربایجان شرقی در وضعیت بهتری نسبت به دیگر وب‌سایت‌ها قرار دارند. در مورد پیوندهای بیرونی و میزان وضوح، وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی استان‌های خراسان رضوی، فارس، و مرکزی در رتبه‌های اول، دوم و سوم قرار دارند. از نظر نوع دامنه پیوندهای دریافتی و بیرونی، ۶۱/۲۱٪ پیوندهای دریافتی و ۸۱/۴۷٪ پیوندهای خارجی متعلق به دامنه II است. به لحاظ عامل تاثیرگذاری، وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی استان‌های تهران، کردستان و قم به ترتیب با عامل تاثیرگذار ۴۲۲/۰٪، ۳۶۲/۰٪ و ۳۴۵/۰٪ در رتبه‌های اول تا سوم قرار گرفتند. به لحاظ توزیع جغرافیایی پیوندها، بیشترین میزان پیوندهای دریافتی، یعنی ۴۹/۷۳٪ از سطح استانی صورت گرفته است اما در رابطه با پیوندهای بیرونی بیشترین میزان پیوند، معادل ۸۲/۳۷٪ به وب‌سایت‌های ملی صورت گرفته است. در هر دو مورد پیوندهای دریافتی و خارجی کمترین میزان در سطح بین‌المللی است. ۳۶/۷۳٪ پیوندهای دریافتی وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران از زیرمجموعه وب‌سایت‌های نهاد کتابخانه‌های عمومی و ۶۳/۲۷٪ از خارج مجموعه نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور صورت گرفته است. هم‌چنین ۷۵/۲۲٪ پیوندهای بیرونی از سوی این وب‌سایت‌ها به خود مجموعه نهاد کتابخانه‌های عمومی صورت گرفته است. به لحاظ تبادل پیوند، تنها میان ۸ مورد از این وب‌سایت‌ها ارتباط و همکاری برقرار شده است. از سوی دیگر نتایج مشخص می‌سازد که میزان جذب پیوند از سوی این وب‌سایت‌ها با نوع خدمات ارائه شده و محتوای این وب‌سایت‌ها ارتباط مستقیمی دارد. هم‌چنین نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ارتباط معناداری بین تعداد کتابخانه‌های تحت پوشش و میزان پیوندهای دریافتی وجود دارد. پیشنهادهای نیز جهت بهبود وضعیت وب‌سایت‌های مورد بررسی ارائه شده است.</p>	

^۱ . Link analysis

مطالب	شماره‌ی صفحه
چکیده فارسی	الف
فهرست مندرجات	ب
فهرست جداول	ج
فهرست نمودارها	د
فهرست شکل‌ها	د

فصل اوّل: کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه	۲
۲-۱. بیان مسأله	۲
۳-۱. تعاریف مفهومی و عملیاتی	۴
۴-۱. اهداف پژوهش	۶
۱-۴-۱. هدف اصلی	۶
۲-۴-۱. اهداف فرعی	۷
۵-۱. اهمّیت و فایده پژوهش	۷
۶-۱. پرسش‌های پژوهش	۸
۷-۱. فرضیه‌های پژوهش	۹
۸-۱. متغیرهای پژوهش	۹
۱-۸-۱. متغیر مستقل	۹
۲-۸-۱. متغیر وابسته	۹

فصل دوّم: مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش

۱-۲. مقدمه	۱۱
۲-۲. اینترنت	۱۱
۳-۲. دامنه اینترنتی	۱۲

۱۴	۴-۲. وب جهانی
۱۶	۵-۲. وب سایت
۱۷	۶-۲. انواع وب سایت
۱۷	۱-۶-۲. وب سایت آموزشی
۱۸	۲-۶-۲. وب سایت تبلیغاتی
۱۸	۳-۶-۲. وب سایت تجارت الکترونیکی
۱۸	۴-۶-۲. وب سایت خبری
۱۹	۵-۶-۲. وب سایت رخدادهای
۱۹	۶-۶-۲. وب سایت شخصی
۱۹	۷-۶-۲. وب سایت کتابخانه‌ها
۲۰	۷-۲. وب سایت کتابخانه‌های عمومی
۲۱	۸-۲. موتورهای کاوش
۲۱	۱-۸-۲. نحوه کار موتورهای کاوش
۲۲	۲-۸-۲. اجزای موتورهای کاوش
۲۲	۱-۲-۸-۲. روبات
۲۲	۲-۲-۸-۲. پایگاه اطلاعاتی
۲۳	۳-۲-۸-۲. نرم افزار بازیابی اطلاعات
۲۳	۳-۸-۲. پیوندها در موتورهای کاوش
۲۴	۹-۲. مطالعات سنجش کمی
۲۴	۱-۹-۲. کتاب سنجی
۲۶	۲-۹-۲. علم سنجی
۲۶	۳-۹-۲. اطلاع سنجی
۲۷	۴-۹-۲. وب سنجی
۲۸	۱-۴-۹-۲. تاریخچه وب سنجی
۲۹	۲-۴-۹-۲. وب سنجی و حوزه‌های سنجشی مشابه: شباهت‌ها و تفاوت‌ها

۳۰	۳-۴-۹-۲. کاربرد های وب سنجی
۳۰	۱-۳-۴-۹-۲. سنجش میزان تاثیر گذاری وب سایت ها
۳۱	۲-۳-۴-۹-۲. سنجش میزان رویت وب سایت ها
۳۱	۳-۳-۴-۹-۲. بررسی همکاری بین وب سایت ها
۳۲	۴-۳-۴-۹-۲. تعیین وب سایت های هسته
۳۲	۵-۳-۴-۹-۲. تحلیل محتوای صفحات وب
۳۲	۶-۳-۴-۹-۲. بررسی رفتار اطلاع یابی و تورق کاربران در محیط وب
۳۲	۷-۳-۴-۹-۲. بررسی حضور کشورها در محیط وب
۳۳	۸-۳-۴-۹-۲. مطالعه بر روی سایت های تجاری و رضایت مشتری
۳۳	۹-۳-۴-۹-۲. ارزیابی عملکرد موتورهای کاوش
۳۴	۱۰-۳-۴-۹-۲. مطالعه انگیزه های ایجاد پیوند
۳۵	۱۱-۳-۴-۹-۲. تحلیل شبکه اجتماعی
۳۶	۱۲-۳-۴-۹-۲. سنجش ارتباطات علمی
۳۶	۱۳-۳-۴-۹-۲. شبکه های جهان کوچک
۳۷	۱۰-۲. تحلیل پیوند ها
۳۸	۱۱-۲. انواع پیوند ها
۳۸	۱-۱۱-۲. پیوند دریافتی
۳۹	۲-۱۱-۲. پیوند بیرونی
۳۹	۳-۱۱-۲. خود پیوندی
۳۹	۴-۱۱-۲. هم پیوندی
۳۹	۵-۱۱-۲. مجموع پیوندها
۴۰	۱۲-۲. عامل تاثیر
۴۰	۱۳-۲. عامل تأثیرگذار وب
۴۱	۱۴-۲. انواع عامل تاثیرگذار وب
۴۱	۱-۱۴-۲. عامل تاثیرگذار خارجی

۴۲	۲-۱۴-۲. عامل تاثیر گذار داخلی
۴۲	۲-۱۴-۳. عامل تاثیر گذار کلی
۴۳	۲-۱۵. گردآوری اطلاعات در پژوهش های وب سنجی
۴۴	۲-۱۶. مشکلات و محدودیت های وب سنجی
۴۶	۲-۱۷. خلاصه و نتیجه گیری از مباحث نظری
۴۹	۲-۱۸. پیشینه پژوهش
۴۹	۲-۱۸-۱. پیشینه پژوهش در ایران
۵۴	۲-۱۸-۲. پیشینه پژوهش در خارج
۵۸	۲-۱۸-۳. خلاصه و نتیجه گیری از پیشینه ی پژوهش

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

۶۱	۳-۱. مقدمه
۶۱	۳-۲. روش پژوهش
۶۱	۳-۳. جامعه آماری پژوهش
۶۱	۳-۴. روش گردآوری اطلاعات
۶۴	۳-۵. روش تجزیه و تحلیل داده ها

فصل چهارم: یافته های پژوهش

۶۶	۴-۱. مقدمه
۶۶	۴-۲. یافته های مربوط به پرسش های پژوهش
۶۶	۴-۲-۱. یافته های مربوط به پرسش اول
۶۸	۴-۲-۲. یافته های مربوط به پرسش دوم
۷۰	۴-۲-۳. یافته های مربوط به پرسش سوم
۷۲	۴-۲-۴. یافته های مربوط به پرسش چهارم
۷۳	۴-۲-۵. یافته های مربوط به پرسش پنجم

۷۶	۶-۲-۴. یافته‌های مربوط به پرسش ششم
۷۹	۷-۲-۴. یافته‌های مربوط به پرسش هفتم
۸۱	۸-۲-۴. یافته‌های مربوط به پرسش هشتم
۸۲	۹-۲-۴. یافته‌های مربوط به پرسش نهم
۸۵	۱۰-۲-۴. یافته‌های مربوط به پرسش دهم
۸۹	۱۱-۲-۴. یافته‌های مربوط به پرسش یازدهم
۹۱	۱۲-۲-۴. یافته‌های مربوط به پرسش دوازدهم
۹۲	۳-۴. آزمون فرضیه‌های پژوهش
۹۲	۱-۳-۴. آزمون فرضیه اول
۹۳	۲-۳-۴. آزمون فرضیه دوم
۹۴	۳-۳-۴. آزمون فرضیه سوم
۹۴	۴-۳-۴. آزمون فرضیه چهارم
۹۵	۵-۳-۴. آزمون فرضیه پنجم

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۹۷	۱-۵. مقدمه
۹۷	۲-۵. بحث در مورد یافته‌های پژوهش
۹۷	۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش‌های پژوهش
۹۷	۱-۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش اول
۹۸	۲-۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش دوم
۹۹	۳-۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش سوم
۱۰۰	۴-۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش چهارم
۱۰۰	۵-۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش پنجم
۱۰۱	۶-۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش ششم
۱۰۱	۷-۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش هفتم
۱۰۲	۸-۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش هشتم
۱۰۲	۹-۱-۲-۵. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش نهم

- ۱۰۳ ۵-۲-۱۰. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش دهم
- ۱۰۵ ۵-۲-۱۱. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش یازدهم
- ۱۰۵ ۵-۲-۱۲. بحث در مورد یافته‌های مربوط به پرسش دوازدهم
- ۱۰۶ ۵-۲-۲. بحث در مورد یافته‌های مربوط به آزمون فرضیه‌های پژوهش
- ۱۰۸ ۵-۳. محدودیت‌های پژوهش
- ۱۰۹ ۵-۴. نتیجه‌گیری
- ۱۱۰ ۵-۵. پیشنهادات پژوهش
- ۱۱۳ ۵-۶. پیشنهادات برای پژوهش‌های آینده

فهرست منابع

- ۱۱۵ ۱. منابع فارسی
- ۱۱۸ ۲. منابع انگلیسی

پیوست

- ۱۲۳ ۱. پیوست ۱. آمار کتابخانه‌های تحت پوشش هریک از ادارت کل استان‌ها
- ۱۲۴ ۲. پیوست ۲. صفحه اصلی وبسایت اداره کل کتابخانه‌های عمومی استان اصفهان (وبسایت الگو)
- ۱۲۵ ۳. پیوست ۳. آدرس ادارات کل کتابخانه‌های عمومی کشور در استان‌ها
- ۱۲۸ چکیده انگلیسی

شماره‌ی صفحه

فهرست جدول‌ها

- جدول ۲-۱. مقایسه تطبیقی عامل تاثیرگذاری مجلات و عامل تاثیرگذاری وب ۴۱
- جدول ۴-۲-۱. وضعیت خدمات ارائه شده توسط وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ۶۷
- جدول ۴-۲-۲. توزیع فراوانی تعداد صفحات وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران ۶۹
- جدول ۴-۲-۳. توزیع فراوانی پیوندهای دریافتی وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران ۷۱
- جدول ۴-۲-۴. وضعیت پیوندهای بیرونی وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران. ۷۲
- جدول ۴-۲-۵. وضعیت نشانی اینترنتی پیوندهای دریافتی وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران از نظر نوع دامنه. ۷۳
- جدول ۴-۲-۶. وضعیت نشانی اینترنتی پیوندهای بیرونی وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران از نظر نوع دامنه. ۷۵
- جدول ۴-۲-۷. وضعیت وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران بر اساس خود پیوندها. ۷۷
- جدول ۴-۲-۸. وضعیت وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران بر اساس میانگین خودپیوندی به ازای هر صفحه (ضریب انسجام) ۷۸
- جدول ۴-۲-۹. وضعیت وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران بر اساس عامل تاثیرگذار. ۸۰
- جدول ۴-۲-۱۰. توزیع فراوانی پیوندهای دریافتی و بیرونی وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران به لحاظ جغرافیایی. ۸۴
- جدول ۴-۲-۱۱. توزیع فراوانی پیوندهای دریافتی در وب‌سایت‌های زیرمجموعه نهاد کتابخانه‌های عمومی و دیگر وب‌سایت‌های موجود در محیط وب. ۸۷
- جدول ۴-۲-۱۲. توزیع فراوانی پیوندهای بیرونی در وب‌سایت‌های زیرمجموعه نهاد کتابخانه‌های عمومی و دیگر وب‌سایت‌های موجود در محیط وب. ۸۸
- جدول ۴-۲-۱۳. رابطه میان پیوندهای دریافتی و نوع خدمات ارائه شده از طریق وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران. ۹۰
- جدول ۴-۲-۱۴. رابطه میان پیوندهای دریافتی با مجموع خدمات ارائه شده از طریق وب‌سایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران. ۹۱
- جدول ۴-۲-۱۵. رابطه میان میزان پیوندهای دریافتی و تعداد کتابخانه‌های تحت پوشش هر یک از ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران. ۹۲

شماره‌ی صفحه

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۲-۱. وضعیت نشانی اینترنتی پیوندهای دریافتی و بیرونی وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران از نظر نوع دامنه. ۷۶
- نمودار ۴-۲-۲. نقشه بین پیوندی وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران. ۸۲
- نمودار ۴-۲-۳. توزیع پیوندهای دریافتی و بیرونی وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران به لحاظ جغرافیایی. ۸۵
- نمودار ۴-۲-۴. توزیع پیوندهای دریافتی و بیرونی در وبسایت‌های زیرمجموعه نهاد کتابخانه‌های عمومی و دیگر وبسایت‌های موجود در محیط وب. ۸۹
- نمودار ۴-۳-۱. وضعیت پیوندهای دریافتی وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران به تفکیک دامنه. ۹۳
- نمودار ۴-۳-۲. وضعیت پیوندهای دریافتی در وبسایت‌های زیرمجموعه نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور و سایر وبسایت‌ها. ۹۴

فهرست شکل‌ها

- شکل ۲-۱. نمودار روابط میان حوزه‌های کتاب‌سنجی، علم‌سنجی، اطلاع‌سنجی، وب‌سنجی و سایبرسنجی ۳۰

فصل اول: کلیات پژوهش

- مقدمه
- بیان مسأله
- تعاریف مفهومی و عملیاتی
- اهداف پژوهش
- اهمیت و فایده پژوهش
- سؤالات پژوهش
- فرضیه‌های پژوهش
- متغیرهای اساسی پژوهش

۱-۱. مقدمه

ظهور اینترنت را می‌توان یکی از مهم‌ترین تحولات عصر حاضر در عرصه ارتباطات دانست. با ظهور اینترنت و به ویژه پیدایش شبکه جهانی وب، انقلابی گسترده در ارائه خدمات اطلاع‌رسانی به کاربران رخ داده است. به گونه‌ای که هم‌اکنون حجم وسیعی از اطلاعات از طریق شبکه جهانی وب قابل دسترسی است. بدیهی است در چنین شرایطی تمامی سازمان‌های پویا، از میان مجموعه تدابیری که به منظور حفظ استحکام روابط خود با مخاطبان خویش اندیشیده‌اند، استفاده از اینترنت و امکانات آن را به عنوان یکی از مناسب‌ترین، سریع‌ترین و در عین حال ساده‌ترین راهها جهت ایجاد ارتباط دوسویه میان سازمان و کلیه افراد و نهادهای ذینفع برگزینند (الکساندر، ۱۳۸۳). کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی نیز به عنوان سازمان‌هایی که با اطلاعات سروکار دارند، بیشترین تاثیر را از پیشرفت‌های تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات و ظهور اینترنت پذیرفته‌اند.

امروزه حضور در محیط وب و ارائه خدمات از طریق اینترنت به ضرورتی اجتناب ناپذیر برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تبدیل شده است چرا که در عصر حاضر اکثر کاربران کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی انتظار دارند کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی دارای وب‌سایت باشند و برای بسیاری از افراد، مراجعه به وب‌سایت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی اولین مرحله برای آشنایی با کتابخانه و خدمات آن به شمار می‌آید (پنیکس، ۲۰۰۹). ولی به نظر می‌رسد که بسیاری از این وب‌سایت‌ها نمی‌توانند تصویر روشنی از انواع امکانات، خدمات و منابع مورد نیاز و قابل دسترس کاربران ارائه نمایند و نتوانسته‌اند نفوذ چندان مناسبی در محیط وب و جذب کاربران اینترنت داشته باشند. ارزیابی و سنجش وب‌سایت از جنبه‌های گوناگون می‌تواند تصویر روشنی از نقاط ضعف و قوت آنها پیش روی مدیران و طراحان سایت‌های وب قرار داده و کمک شایانی به طراحی، اصلاح نقایص و ارائه اطلاعات جهت بهبود خدمات و نیز جذب مخاطبان بیشتر و افزایش رضایت‌مندی آنان نماید.

۱-۲. بیان مساله

در حال حاضر، اینترنت در سرتاسر دنیا کاربران بسیاری دارد و کاربران محلی آن نیز در حال افزایشی قابل توجه است. طبق گزارش پایگاه اینترنت ورلد استیتس^۱ آمار کاربران اینترنت در ژوئن سال ۲۰۱۰ به بیش از یک میلیارد و نهصد و شصت و شش میلیون نفر در کل جهان رسیده است (اینترنت ورلد استیتس، ۲۰۱۰).

کاربران بنا به دلایل و مقاصد مختلف به اینترنت مراجعه می‌کنند و به همین جهت میزان استفاده از اینترنت در تمام جوانب زندگی انسان‌ها در حال افزایش است. از همین رو اغلب سازمان‌ها، شرکت‌ها و حتی افراد اقدام به ایجاد وب‌سایت با اهداف مختلف نموده‌اند و بسیاری از فعالیت‌ها و خدماتشان را از طریق وب‌سایت ارائه می‌نمایند. به عبارت دیگر، داشتن وب‌سایت و حضور در دنیای وب برای بسیاری از سازمان‌ها از ضروریات به شمار می‌آیند.

^۱ . internet world stats

مطابق با گزارش پایگاه نت کرافت^۲ تعداد وبسایت‌های جهان در اکتبر ۲۰۱۰ به بیش از دویست و سی و دو میلیون و هشت صد هزار رسیده است (نت کرافت، ۲۰۱۰). با گسترش روزافزون دنیای مجازی، حضور در محیط وب برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی نیز اهمیتی حیاتی یافته است. از طرف دیگر، به دلیل گسترش روزافزون نشر الکترونیکی و حذف موانع مکانی و زمانی در استفاده از اطلاعات، تقاضا برای استفاده از منابع کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی از راه دور افزایش یافته است و به همین دلیل اغلب کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی و ناشران اقدام به ایجاد وبسایت و ارائه اطلاعات از طریق اینترنت نموده‌اند و این مساله منجر به گسترش خدمات الکترونیکی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی شده است. بدون شک آن دسته از کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی که نتوانند خود را با پیشرفت روزافزون فناوری اطلاعات و ارتباطات همگام سازند، توسط رقیبان دیگر از میدان خارج خواهند شد. به همین دلیل تقاضا برای ایجاد و طراحی وبسایت‌ها افزایش یافته و بهینه‌سازی وبسایت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به ضرورتی مبدل شده است.

مطالعات بسیاری هم توسط متخصصان اطلاع‌رسانی، وبسایت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را از جنبه‌های متفاوت مورد بررسی، سنجش و ارزیابی قرار داده‌اند و وبسنجی به زمینه‌ای جدید از مطالعات علوم اطلاع‌رسانی تبدیل شده است. مهم‌ترین مبحث مطرح در مطالعات وبسنجی، مطالعه بر روی پیوندهاست. پیوندها به عنوان پل ارتباطی بین وبسایت‌ها از نظر محتوا و ارتباطات موضوعی واجد اهمیت هستند (حاجی زین العابدینی و عصاره، ۱۳۸۶).

پیوندها ممکن است بین دو وبسایت یا بین صفحات یک وبسایت برقرار شده باشند و روشی سودمند برای کاربران جهت ردیابی مطالب و استفاده از وبسایت‌ها به شمار می‌آیند. یکی از نشانه‌های اعتبار وبسایت، میزان رؤیت وبسایت و تعداد پیوندهای دریافتی است که نشان می‌دهد این وبسایت، مورد استفاده بیش‌تری قرار می‌گیرد. هر چه میزان پیوندهای دریافتی یک وبسایت بیش‌تر باشد، نشان از مرئی‌بودن بیش‌تر وبسایت در محیط وب دارد (سهیلی و عصاره، ۱۳۸۶).

پیوندهای بیرونی در یک وبسایت کاربران را به دیگر وبسایت‌ها هدایت می‌نمایند و خود پیوندها ساختاری منطقی را برای سازماندهی صفحات وب در سرورهای محلی انعکاس می‌دهند (اینگورسن، ۱۹۹۸). از سوی دیگر، هر چه میزان خودپیوندهای یک وبسایت بیشتر باشد، نشانگر این است که اطلاعات و صفحات درون وبسایت به خوبی به هم ربط داده شده‌اند (حاجی زین العابدینی، ۱۳۸۶). تحلیل پیوندها اهمیت فراوانی دارد، با مطالعه انواع پیوندهای موجود در وبسایت‌ها می‌توان جنبه‌های مهمی از نقاط ضعف و قوت آنها را شناسایی کرد.

وبسایت‌ها به عنوان یک پنجره مجازی می‌توانند خط و مشی، برنامه‌ها، عملکرد و ارزش‌های کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را در محیط مجازی ارائه نمایند. همان‌طور که همه افراد جامعه، مراجعان بالقوه کتابخانه‌های عمومی محسوب می‌شوند (مزینانی، ۱۳۸۰)، همه کاربران محیط وب نیز استفاده‌کنندگان بالقوه وبسایت‌های

² Net craft

کتابخانه‌های عمومی محسوب می‌شوند. از این رو، وب‌سایت‌ها برای کتابخانه‌های عمومی اهمیت فراوانی دارند و بررسی آنها از جنبه‌های گوناگون می‌تواند مزایای بسیاری برای کتابخانه‌های عمومی داشته باشد.

با توجه به مطالب بیان شده و به جهت نبود مطالعات قابل توجه در زمینه وب‌سایت کتابخانه‌های عمومی، بررسی وب‌سنجی وب‌سایت‌های مرتبط با کتابخانه‌های عمومی ضروری به نظر می‌رسد. از آنجا که خدمات اینترنتی اغلب کتابخانه‌های عمومی در ایران به صورت متمرکز و از طریق وب‌سایت اداره کل کتابخانه‌های عمومی در هر استان ارائه می‌شود، بدین منظور پژوهش حاضر در صدد آن است تا وب‌سایت ادارات کل کتابخانه‌های عمومی کشور در هر استان را با روش وب‌سنجی مورد مطالعه و بررسی قرار داده، و به تحلیل انواع پیوندهای موجود در این وب‌سایت‌ها بپردازد.

۱-۳. تعاریف مفهومی و عملیاتی

کتاب‌سنجی^۳: کتاب‌سنجی کاربرد ریاضیات و روش‌های آماری در مورد کتاب‌ها و سایر رسانه‌های ارتباطی است (پریچارد^۴، ۱۹۶۹). لنکستر کتاب‌سنجی را مطالعه الگوهای ارتباطی نویسندگان، انتشارات، و متون با به‌کارگیری روش‌های مختلف تجزیه و تحلیل آماری توصیف می‌کند (لنکستر^۵، ۱۹۷۷).

اطلاع‌سنجی^۶: حوزه‌ای است که در آن جریان گردش و رفتار اطلاعات تحلیل و اندازه‌گیری شده و روابط کمی آنها معین می‌گردد (فرج پهلوی، ۱۳۸۱).

کتابخانه‌های عمومی: کتابخانه‌هایی که زیر نظر نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور اداره می‌شوند و شامل دیگر کتابخانه‌های عمومی کشور نمی‌شود.

وب‌سایت^۷: مجموعه‌ای از صفحات تولید شده به وسیله زبان نشانه‌گذاری فرامتن^۸ و پیوند شده به هم که از طریق وب قابل دسترسی است؛ معمولاً یک سازمان یا فرد خاص مالک آن بوده و توسط آنها ایجاد می‌شود (کووک^۹، ۱۳۸۲).

وب‌سایت ادارات کل کتابخانه‌های عمومی: در این پژوهش، منظور وب‌سایت رسمی ادارات کل کتابخانه‌های عمومی در هر استان است و شامل دروازه‌های اطلاعاتی، وبلاگ‌ها و سایر وب‌سایت‌های کتابخانه‌های عمومی نمی‌شود.

3 . Bibliometrics

4 . Pritchard

5 . Lancaster

6 . Informetrics

7 . Web Site

8 . Hypertext Markup Language(HTML)

9 . Kooke

نشانی اینترنتی^{۱۰}: نشانی اینترنتی، نشانی جهانی اسناد و دیگر منابع بر روی شبکه جهانی وب یا نشانی منحصر به فرد هر فایل قابل دسترس بر روی اینترنت است که به موجب آن دسترسی به منابع مختلف و بازیابی آنها با نشانی‌های گوناگون، امکان‌پذیر می‌گردد (ویکی‌پدیا، ۲۰۰۹). منظور از نشانی اینترنتی در این پژوهش نشانی وبسایت‌هایی است که در وب ایجاد شده‌اند و وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران به آنها پیوند داده یا از آنها پیوند دریافت کرده‌اند.

دامنه^{۱۱}: به بالاترین زیر گروه نام حوزه در نشانی شبکه اینترنت گفته می‌شود که نوع موجودیتی را مشخص می‌کند که نشانی متعلق به آن (به عنوان مثال، .com. برای کاربران تجاری، یا .edu. برای موسسات آموزشی)؛ و یا محل جغرافیایی نشانی (به عنوان مثال، .fr. برای فرانسه، و یا .sg. برای سنگاپور) است (فرهنگ تشریحی اصطلاحات کامپیوتری مایکروسافت، ۱۳۸۳).

وبسنجی^{۱۲}: وبسنجی عبارت از مطالعه جنبه‌های کمی ساختار و استفاده از منابع اطلاعاتی، ترکیب و فناوری‌های به کار رفته در وب است که با الگوگیری از شیوه‌های کتابسنجی و اطلاع‌سنجی صورت می‌گیرد (بجورن‌برن و اینگورسن^{۱۳}، ۲۰۰۴).

پیوند^{۱۴}: اتصال مستقیم یک سند فرامتن یا فایلی فرارسانه‌ای به نشانی اینترنتی، اسناد و فایل‌های دیگر است (ریترز، ۲۰۱۰).

پیوند دریافتی^{۱۵}: پیوندی است که یک صفحه وب از دیگر صفحه‌های وب دریافت می‌کند. این مفهوم معادل واژه «استناد»^{۱۶} در آثار چاپی است. این نوع پیوند ممکن است داخلی یا خارجی باشد. یعنی یک صفحه وب ممکن است از صفحه دیگر موجود در وبسایتی که این صفحه درون آن واقع شده پیوندی دریافت کرده باشد، یا یک صفحه وب خارج از وبسایت به آن پیوند داده باشد. در برخی منابع این پیوندها به پیوند دریافتی داخلی و خارجی معروف هستند (بجورن‌برن و اینگورسن، ۲۰۰۴).

پیوند بیرونی^{۱۷}: به پیوندی گفته می‌شود که از یک صفحه وب موجود در یک وبسایت به صفحه وب موجود در وبسایت دیگری داده می‌شود و در واقع معادل «ارجاع»^{۱۸} در آثار چاپی است (نوروزی، ۱۳۸۴).

¹⁰ . Uniform Resource Locater(URL)

¹¹ . Domain

¹² . webometrics

¹³ . Bojornbern & Ingwersen

¹⁴ . Link

¹⁵ . In-links

¹⁶ . Citations

¹⁷ . Out-links

¹⁸ . References

خودپیوندی یا پیوند داخلی^{۱۹}: پیوندی است که یک صفحه وب در یک وبسایت به همان صفحه یا صفحه‌های دیگر موجود در همان وبسایت می‌دهد(اینگورسن، ۱۹۹۸).

هم‌پیوندی^{۲۰}: به این معنا است که پیوند به دو وبسایت متفاوت، در وبسایت سومی ظاهر شود. این امر ممکن است نشان از رابطه کاری و موضوعی دو وبسایت داشته باشد. این مفهوم، معادل واژه «هم‌استنادی»^{۲۱} در محیط چاپی است.

مجموع پیوندها^{۲۲}: به کلیه پیوندهایی گفته می‌شود که یک صفحه وب از سایر صفحه‌های وب اعم از داخلی و خارجی دریافت کرده است(نوروزی، ۱۳۸۴).

میزان رویت^{۲۳}: با محاسبه مجموع تعداد پیوندهای دریافتی یک وبسایت به دست می‌آید. هر چه میزان پیوندهای دریافتی یک وبسایت بیشتر باشد، نشان از مرئی‌بودن بیشتر وبسایت در محیط وب دارد(سهیلی و عصاره، ۱۳۸۶).

میزان وضوح^{۲۴}: با محاسبه مجموع تعداد پیوندهای بیرونی یک وبسایت به دست می‌آید. هر چه میزان پیوندهای بیرونی یک وبسایت بیشتر باشد، نشان از درخشندگی و وضوح بیشتر و قابلیت دیده شدن وبسایت در محیط وب دارد.

عامل تاثیرگذار وب^{۲۵}: عبارت است از مجموع تعداد پیوندهای دریافتی به یک وبسایت یا دامنه آن تقسیم بر تعداد کل صفحات موجود در آن وبسایت یا دامنه. صورت کسر، شامل تعداد صفحات پیوند داده شده به یک وبسایت در یک زمان مشخص و مخرج کسر، شامل تعداد صفحات موجود در آن وبسایت می‌باشد(بجورن برن و اینگورسن، ۲۰۰۴).

۴-۱. اهداف پژوهش

۴-۱-۱. هدف اصلی

هدف اصلی این پژوهش، سنجش وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران از طریق تحلیل انواع پیوندهای وب می‌باشد.

19 . Self-links
 20 . Co-links
 21 . Co-Citation
 22 . Total links
 23 . Visibility
 24 . Luminosity
 25 . Web Impact Factor(WIF)

۱-۴-۲. هدف‌های فرعی پژوهش

- تعیین وضعیت خدمات ارائه شده توسط وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران.
- تعیین میزان حضور در وب ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران.
- تعیین میزان رؤیت وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران.
- تعیین میزان وضوح وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران.
- تعیین وضعیت نشانی اینترنتی پیوندهای دریافتی و بیرونی وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران از نظر نوع دامنه.
- رتبه‌بندی وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران بر اساس خود پیوندها.
- رتبه‌بندی وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران از لحاظ عامل تأثیرگذاروب.
- تعیین ارتباط و همکاری میان وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران بر اساس میزان تبادل پیوند.
- تعیین نحوه توزیع پیوندهای دریافتی و بیرونی ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران به لحاظ جغرافیایی.
- تعیین نحوه توزیع پیوندهای دریافتی و بیرونی در وبسایت‌های زیرمجموعه نهاد کتابخانه‌های عمومی و دیگر وبسایت‌های موجود در محیط وب.
- تعیین رابطه میان نوع خدمات ارائه شده و میزان پیوند دریافتی وبسایت‌های ادارات کل کتابخانه‌های عمومی ایران.
- تعیین رابطه میان تعداد کتابخانه‌های تحت پوشش هر یک از ادارات کل استان‌ها و میزان پیوندهای دریافتی.

۱-۵. اهمیت و فایده پژوهش

با توجه به اینکه کتابخانه‌های عمومی نقش بسیار مهمی در ترویج علوم، ترویج مطالعه مفید و افزایش غنای زندگی افراد جامعه دارند؛ اغلب کتابخانه‌های عمومی در کشورهای توسعه یافته، اقدام به ایجاد وبسایت‌های متعدد کرده‌اند تا از طریق آنها بتوانند کتابخانه را بهتر به جامعه بشناسانند و به ارائه خدمات از طریق اینترنت بپردازند. وبسایت‌ها ابزارهای مناسبی برای کتابخانه‌های عمومی جهت ارائه اطلاعات و خدمات می‌باشند. کتابخانه‌های عمومی از طریق وبسایت‌ها می‌توانند اطلاعات و اخبار را سریع‌تر و ساده‌تر از گذشته در اختیار کاربران قرار دهند. وبسایت کتابخانه‌ها به طور روزافزون ابزاری برای توانا کردن کتابخانه‌ها به منظور ارائه و بازاریابی خدماتشان به صورت پیوسته شده است و اتصال به اینترنت و ایجاد وبسایت برای کتابخانه‌ها اهمیتی حیاتی یافته است. البته بهره‌مندی از مزایای اینترنت، تنها با متصل شدن به آن و ایجاد وبسایت امکان پذیر نیست، بلکه به نحوه و میزان حضور و مشاهده پذیری در وب و میزان اثربخشی خدمات از طریق وب بستگی دارد. بنابراین، بررسی وبسایت کتابخانه‌ها با استفاده از روش وبسنجی به منظور ارزیابی و سنجش میزان حضور در محیط وب،